

11. Halk Dilinde Yaygın Hadîsleri İnceleyen Eserlerden Örnekler

Sehavî, *el-Makāsıdu'l-Hasene*

Güzel bir kitaptır. İlim adamları için halk dilindeki hadîslerin sıhhatini anlamada kaynak olmaya devam etmektedir. Onda 1356 hadîs vardır. Suyutî'nin "ed-Dureru'l-müntesire" adlı kitabından daha kapsamlıdır. Alimler onun öğretimine ve ihtisarına önem vermişlerdir. Mesela Muhammed b. Ali (ö. 944), onu er-Resailu's-seniyye adıyla ; Abdurrahman eş-Şeybani de Temyizu't-tayyib adıyla ihtisar etmiştir.

Alfabetik olarak tertip edilmiştir. Hadîsi zikrettikten sonra bir aslı varsa kimin tahrir ettiğini belirtmiş, sıhhat derecesini açıklamış, hakkında söylenenleri kaydetmiş ve alimlerin onunla ilgili görüşlerini yeterli miktarda ortaya koymuştur. Hadîsin bir aslı yoksa ve herhangi bir hadîs kitabında bulunmuyorsa bunu "la asle lehu" diyerek açıklamıştır. Aslı olup olmadığından emin olamadıysa bunu "la a'rifu" diyerek belirtmiştir.

İbnu'd-Deyba', *Temyizu't-tayyib mine'l-habîs*

Sehavî'nin öğrencisidir. Eser, *el-Makāsıdu'l-Hasene*'nin ihtisarıdır. İhtisarda şu amaçlar gözetilmiştir:

1. Hadîsi kimin tahrir ettiği ve sıhhat derecesi zikredilmiştir. Râvîlerle ilgili sözlerin, onların zayıflığının vs. ayrıntısına girilmemiştir.
2. Hiçbir hadîs hafzedilmemiştir. Bilakis müellif kendi sözünü ayırmak maksadıyla kelamın başında "kultü", sonunda "Allahu a'lem" diyerek az bir şey ziyade etmiştir.
3. Tertibi, esas aldığı kitabın tertibi gibidir.
4. İhtisardan maksat, öğrencilerin onu daha iyi anlamasını sağlamaktır. Zaten bundan dolayı kalpler ihtisara meylediyor. Müellif ihtisarda da başarılı olmuştur. Esas aldığı kitabın özünü yansıtan güzel bir kitaptır. Ancak mutehassis alim esas kitaptan müstağnî kalmaz. Zira onda ihtisarda olamayan ilâve faydalı bilgiler vardır.

Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*

Konuyla ilgili kitapların en büyüğü ve en kapsamlısıdır. Hadîsler alfabetik olarak tertip edilmiştir. Müellif, aşağıdaki kitapları cem etmiştir:

1. *el-Makāsıdu'l-Hasene*: Her hadîste mahrecini, sahâbi râvîsini ve alimlere ait faydalı bilgileri beyan etmekle yetinmiştir.
2. İbn Hacer, *el-Leâli'l-mensûre*.
3. Suyûtî, *ed-Dureru'l-müntesire*.
4. Hadîsi hangi eserden tahrir ediyorsa onu zikreder.
5. Genellikle hadîsin sıhhat derecesini ve ulemanın konuyla ilgili görüşlerini kaydeder.
6. Hadîsin bir aslı yoksa onu belirtir. Hadîs değilse "leyse bi-hadis" diyerek onu ifade eder. Bazan hadîsler içi "me'sur bir hükümdür veya sahâbe ya da ulemânın sözüdür" ifadelerini kullanır.
7. 3254 hadîsi ihtivâ eder.

Esne'l-metâlib

el-Makāsıdu'l-Hasene'nin muhtasarıdır. Faydalı bir ihtisar olup müellifi ondaki hadîsleri tecrîd etmiştir. Makāsıd'a bazı ilâvelerde bulunmuştur. Vefatından sonra oğlu Abdurrahmen esas kitaba ziyadede bulunmuştur. Hadîslerin tertibi alfabetiktir. Kitap hacim olarak küçük olmasına rağmen pek çok hadîs ihtiva eder. Çok muhtasar olarak haklarında bir şeyler söyler. Özellikle kısa yoldan sonuca ulaşmak isteyen avam için faydalıdır.